

Київський університет імені Бориса Грінченка

ISSN 2311-2409 (Print)

ISSN 2412-2009 (Online)

DOI: 10.28925/2311-2409.2022.38

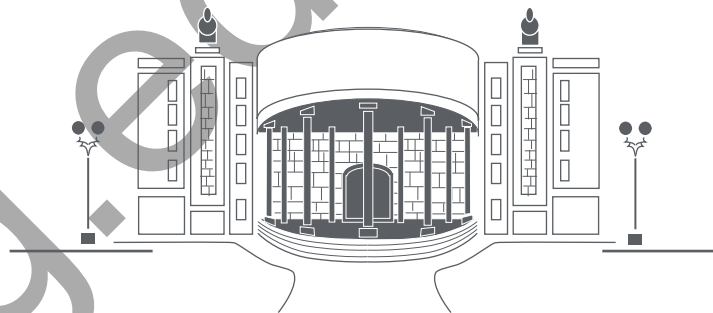
Педагогічна освіта:

теорія і практика

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

Збірник
наукових праць

№ 38 (2) • 2022

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2022

ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 38 (2) 2022

Свідectво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 19961-9761 ПР,
видане Державною реєстраційною службою України
28.05.2016 р. (перереєстрація)

Липень — грудень

Головна редакторка:

Паламар Світлана Павлівна,
кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Хоружа Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна).

Відповідальна секретарка:

Козир Маргарита Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна).

Технічна секретарка:

Билан Ольга Миколаївна (Україна).

Редакційна колегія:

Ляпунова Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежива Людмила Львівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кизенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна)
Варченко-Троценко Лілія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скрипник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеєнкова Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Миколаївна,
докторка психологічних наук (Україна).

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибульська Євгенія
(*Smirnova-Trybulska Eugenia*),
докторка габілітована (Республіка Польща);
Малах Йозеф (*Malach Josef*),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);
Пападопулос Ісаак М. (*Paradopoulos Isaak M.*),
доктор філософії, доцент з прикладної лінгвістики
та навчання мов. (Республіка Кіпр).

Наукове фахове видання «Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»), у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (PhD) зі спеціальностей: 011 — «Освітні, педагогічні науки»; 012 — «Дошкільна освіта»; 013 — «Початкова освіта»; 015 — «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 р. № 886); 053 — «Психологічні науки» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.11.2020 р. № 1471)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, ResearchBible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(*протокол № 10 від 30.11.2022 р.*)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним проблемам педагогіки і психології; результати фахових, теоретичних й експериментальних досліджень психологічної і педагогічної галузей освітянського напрямку наукового знання та методичного забезпечення педагогічного процесу за результатами наукових пошуків.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2022.38

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV UNIVERSITY

Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific Journal

№ 38 (2) 2022

July — December

Certificate of State Registration of Printed Mass Media
KV № 19961-9761 PR,
issued by the State Registration Service of Ukraine
28.05.2016
(re-registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication “**Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy**” is included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine (Category “B”), in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be published in the following specialties: 011 — “Educational, Pedagogical Sciences”; Preschool Education”; 013 — “Primary Education”; 015 — “Professional Education (by specializations)” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — “Psychological Sciences” (approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases Google Scholar,
Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended for publication by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv University
(Rec. No 10 dated 30.11.2022)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy and psychology; results of professional, theoretical and experimental research on psychological and pedagogical branches of educational direction of scientific knowledge and methodical maintenance of pedagogical process, according to the results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2311-2409 (Print)
ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2022.38

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow
(Ukraine).

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine).

Executive Secretary:

Kozyr Margaryta,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine).

Technical Secretary:

Bylan Olga (Ukraine).

Editorial Board:

Lyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zdanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nezhyva Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olga,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kyzenko Vasy,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Trotsenko Lilia,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tetyana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Lozova Olga,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine).

Foreign members of Editorial Board:

Smyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);
Papadopoulos Isaak M.,
PhD, Assistant Professor of Applied Linguistics
and Language Teaching (Republic of Cyprus).

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Братко М.</i> Технології підтримки студентів у Центрах академічного успіху в університетах США.	6
--	---

РОЗДІЛ ІІ ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Boichuk Yu., Boiarska-Khomenko A.</i> Innovations in general pedagogical training of future teachers.	14
<i>Canals-Botines M., Kohut I., Raluy A.</i> Dilectings as a project of the contemporary tool for teacher's digital literature educational competences.	20

РОЗДІЛ ІІІ ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Гаращенко Л., Ліміченко О., Шинкар Т.</i> Організація освітньої взаємодії з дітьми раннього віку: актуальні проблеми практики.	24
<i>Голота Н., Бірка О.</i> Основи управління якістю сенсорно-пізнавального розвитку дітей четвертого року життя в закладі дошкільної освіти.	30
<i>Єпіхіна М.</i> Сутність та структура готовності майбутнього вчителя до партнерської взаємодії в початковій школі.	36
<i>Желанова В., Козир М.</i> Використання ІКТ і медіаресурсів студентами-філологами в освітньому процесі ЗВО: моделі й стратегії.	44
<i>Кипиченко Н., Софій Н., Федоренко О.</i> Професійні спільноти вчителів: із чого почати і куди рухатися.	51
<i>Леонтьєва І.</i> Реалії інноваційного розвитку вищої педагогічної освіти, або коли зникає інтернет.	57
<i>Мордовцева Н.</i> Особливості реалізації текстоцентричного підходу в навчанні професійного мовлення студентів.	63
<i>Паламар С., Науменко М.</i> Універсальний дизайн закладів освіти України: доступність інформаційного простору.	69
<i>Половіна О., Кондратець І.</i> Артосвіта дітей раннього віку: аспекти психолого-педагогічного супроводу.	77

РОЗДІЛ ІV ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Цюман Т., Нагула О., Адамська З.</i> Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану.	83
---	----

РОЗДІЛ V НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Тирион О., Камінська С.</i> Організаційно-педагогічні засади готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у контексті онлайн навчання.	90
--	----

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

УДК 373.2.011.33-053.4

<https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.384>

Л. Гаращенко

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053
l.harashchenko@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-5957-7256

О. Літіченко

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053
o.litichenko@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-7004-3837

Т. Шинкар

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053
t.shynkar@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-5957-7256

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ

У статті розглядаються актуальні проблеми організації освітньої взаємодії з дітьми раннього віку. Вивчено та узагальнено погляди науковців та практиків щодо оптимізації виховання і розвитку дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти. Акцентовано увагу на важливих проблемах, що турбують фахівців щодо змісту освіти, кадрового забезпечення дошкільної освіти, різних форм освітньої взаємодії, методичного інструментарію. На основі теоретичного аналізу визначається роль, місце та проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти до здійснення психолого-педагогічного розвитку дітей раннього віку.

Ключові слова: зміст освіти, цілісний розвиток дітей раннього віку, освітня взаємодія, освітній процес, діяльнісний і компетентнісний підходи, психолого-педагогічний супровід, програмно-методичне забезпечення.

© Гаращенко Л., Літіченко О., Шинкар Т., 2022

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

Постановка проблеми. Загально-відомим є той факт, що значення перших років життя дитини є надзвичайно важливим для її подальшого розвитку. Ранній вік посідає особливе місце в загальному перебігу психофізичного й соціального розвитку дитини та є найбільш сприятливим до соціальних і педагогічних впливів, інтенсивного розвитку мовлення, пам'яті, образної уяви та мислення (Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, 2020).

Однак у сучасній практиці освіти резерви дітей раннього віку значною мірою не реалізуються. Це, насамперед, пов'язане із недостатньою обізнаністю батьків щодо виховання і розвитку дітей раннього віку, недостатньою професійною компетентністю вихователів у галузі фізичного й психічного (емоційного й інтелектуального) розвитку дітей. Батьки і педагоги часто недооцінюють потенційні можливості і здібності дітей цього віку. З іншого боку, популярною стає практика раннього навчання дітей задля забезпечення успішного навчання у школі чи майбутньому. Саме тому інколи виховання дітей раннього віку передбачає лише організацію догляду за дітьми, турботу про їхнє фізичне здоров'я, а цілісний розвиток особистості дитини цього віку відсувається на другий план. Або ж дорослі нав'язують дитині трьох років шкільну практику навчання, перетворюють методики навчання дітей раннього віку у самоціль, з орієнтуванням лише на результат, а не на створення оптимальних умов розвитку дитини з урахуванням особливостей її фізичного та психічного розвитку. Прикметно, що під час такого підходу емоційно-особистісна та соціальна сфера дитини, її власна активність зазвичай ігноруються. Небезпечним наслідком неадекватного фізичного, психічного та емоційного навантаження може бути збільшення психосоматичних захворювань в ранньому чи в дошкільному віці тощо. З цього приводу маємо покликатися на академіка І. Беха, який акцентує на тому, що заперечуючи штучну акселерацію психічного розвитку дитини, слід повсюдно збагачувати цей розвиток. Якраз у цьому полягає сутність психолого-педагогічної доктрини ампліфікації, яка у різних варіантах модифікації реалізується у нинішніх соціальних умовах функціонування дошкільної освіти. Означена доктрина ґрунтується на чіткому врахуванні закономірностей розвитку психіки індивіда (Бех, 2018). У зв'язку з цим маємо переконання, що основою організації умов для цілісного розвитку дитини раннього віку мають бути, у першу чергу, уявлення про внутрішні механізми розвитку дитини та реальні можливості закладу дошкільної освіти щодо створення адекватних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні підходи до організації дітей раннього віку обґрунтовані в наукових доробках

Л. Артемової, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, О. Рейпольської, О. Саприкіної, В. Паніної, Т. Піроженко, Т. Поніманської, Н. Шкляр та ін. У наукових доробках Н. Гавриш знаходимо сутність поняття *розвиток дитини раннього віку*. Дослідниця зазначає, що сутність цього поняття має відповідати прагненню максимально повно реалізувати всі закладені в дитині природні можливості. Це зумовлено такою організацією освітнього простору, в якому дитина змогла б успішно розвиватися фізично та реалізувати свою природну пізнавальну й соціальну активність відповідно до вікових потреб, набувала б життєвого досвіду, навчаючись діяти, зіставляти й упорядковувати різні предмети й об'єкти (Гавриш, 2021).

У колективній монографії «Виховання дітей раннього віку у закладах дошкільної освіти різних типів» знаходимо педагогічну максиму, яка полягає в тому, що орієнтування на ціннісні пріоритети виховання дітей раннього віку зумовлює вибір такої моделі організації освітнього процесу, у якому діти мають право вибору та можливості самостійно знаходити шляхи розв'язання завдань або проблемних ситуацій (у межах свого особистого досвіду) (Васильєва, Гавриш, Рагозіна, 2021).

Дослідники наголошують, що у процесі становлення предметної діяльності у зв'язку з ускладненням предметно-орудійних дій дитина досягає нового рівня особистісного розвитку (А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Піроженко та ін.) (Васильєва, Гавриш, Рагозіна, 2021). Розвиток дитини полягає в якісній зміні діяльності завдяки ускладненню цілей, завдань, предметних дій, операційної й мотиваційної сторін кожного з видів, а також унаслідок зміни самої позиції дитини, яка, накопичуючи досвід, стає більш активною й самостійною (Піроженко, 2018). Розділяємо думку В. Рагозіної, що сучасна дитина раннього віку відзначається певним дисбалансом фізичного і психічного розвитку, що актуалізує розробку стратегії освітніх впливів з боку дорослих (Рагозіна, 2015).

У сучасних дослідженнях у галузі сенсорного розвитку дітей раннього віку значна увага приділяється розробці якісного дидактико-методичного супроводу освітнього процесу в групах раннього віку (Рагозіна, 2015). Дослідники пропонують використовувати різноманітні сучасні засоби розвитку дітей раннього віку: ігрове поле, набірне полотно, коректурні таблиці, дидактична рамка, засоби в організації рухової діяльності: маркери (предметні та ілюстровані картинки, геометричні фігури пласкі, різного кольору), динамічні конструкції (піраміда з полочками, місточок, чарівні будиночок та дерева, будиночок із кімнатами та меблями), гаджети та спеціально підібрані художні твори (картини живопису, твори декоративно-ужиткового мистецтва, розроблені на їх основі дидактичні посібники — картина-пазл, картини з кубиків — під час про-

ведення образотворчої діяльності дітей та ін. (Broström, 2006; Гавриш, Васильєва, Рагозіна, 2021). Ми повністю погоджуємося з думкою науковців і практиків про необхідність правильного, теоретично і методично обґрунтованого супроводу рухових, побутових, предметно-орудійних, ігрових дій дітей раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти.

З огляду на вищевикладене вважаємо, що аналіз актуальних проблем практики організації освітньої взаємодії з дітьми раннього віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти набуває важливого значення, що й визначило **мету** нашого дослідження. Розгляд цієї проблеми передбачає розв'язання таких завдань:

1. Проаналізувати сучасні пріоритети розвитку дітей раннього віку.
2. Вивчення стану освітнього процесу в групах раннього віку в закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Результати аналізу теоретичних джерел та практики освіти дітей раннього віку дозволяють нам визначити сучасні пріоритети розвитку дітей раннього віку в закладі дошкільної освіти:

- натеper кожен заклад дошкільної освіти має право самостійно обирати свою освітню траєкторію, освітню програму для дітей раннього і дошкільного віку, за якою буде працювати педагогічний колектив. Такий перехід до широкого програмового масиву дозволяє визначити конкретному закладу дошкільної освіти власний напрям здоров'язбережувальної, пізнавально-активної, художньо-мовленевої, природничо-екологічної діяльності, патріотичного, громадянського виховання дітей тощо. Дотримання такого принципу варіативності дозволяє певним чином створювати адекватні умови для повноцінного розвитку дитини;
- реалізація особистісно орієнтованого підходу, що передбачає створення засобами дошкільної освіти та інноваційної професійної діяльності педагогів різноманітних можливостей для організації активної, цікавої, радісної, насиченої життєдіяльності кожного вихованця;
- реалізація діяльнісно-компетентного підходу, що передбачає формування у дитини раннього віку компетентностей (здоров'язбережувальної, комунікативної, сенсорно-пізнавальної, художньо-продуктивної та ін.), тобто застосування вмінь у різних життєвих ситуаціях;
- усвідомлення вихователями того факту, що дитина раннього віку стає активним учасником освітнього процесу, суб'єктом власної діяльності. Це вимагає від вихователя

необхідності оцінювання наявних оптимальних умов розвитку дітей та створення таких умов для реалізації базових, потенційних можливостей кожної дитини;

- формування фізичної, сенсорної, комунікативної, екологічної культури особистості дитини раннього віку стає процесом усвідомленого залучення до цінностей культури;
- діяльність вихователів спрямовується на задоволення потреб дитини, її інтересів, бажань, що стимулюють пошук дієвих засобів їх задоволення;
- забезпечення варіативності педагогічного, виховного впливу на дитину, використання широкого арсеналу різних засобів фізичної культури, сенсорного виховання, ігрової, образотворчої діяльності; впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти інноваційних педагогічних технологій;
- забезпечення адекватного, грамотного співвідношення різноманітних форм освітньої взаємодії, процесів життєдіяльності, самостійної (рухової, художньої та ін.) діяльності дітей раннього віку упродовж дня в умовах закладу дошкільної освіти;
- пріоритетом стає усвідомлення, що основною метою сучасної дошкільної освіти дітей раннього віку в умовах ЗДО має бути забезпечення безпечного і щасливого зростання дитини, забезпечення оздоровчої та розвивальної функції дошкільної освіти, у процесі реалізації яких здійснюватиметься цілісний розвиток особистості.

Таким чином, визначені нами пріоритети у сфері виховання дітей раннього віку засвідчили, що вони набувають значимості основних базових засад організації освітньої взаємодії в умовах ЗДО.

З огляду на вищевикладене, маємо констатувати, що особистісно орієнтовані принципи та цілі виховання дітей інколи залишаються декларативними і не завжди реалізуються на практиці. На підтвердження нашої думки наводимо умовисновки Н. Гавриш про проблеми побудови освітнього процесу в групах раннього віку в закладах дошкільної освіти різного типу:

- перевантаження груп, що унеможливорює якість освітньої діяльності;
- залишковий принцип розподілу педагогічних кадрів у ЗДО зумовлює незадовільний рівень освітнього процесу;
- заняттєва модель в організації освітнього процесу не відповідає віковим особливостям дітей раннього віку;
- надмірно регламентована організація життєдіяльності (життя за розкладом) не відповідає природному темпоритму життя;

— відсутність партнерських взаємин педагогів і батьків унеможливорює конструктивну взаємодію (Гавриш, 2021).

Зупинімося конкретніше на найбільш важливих, принципових проблемах освіти дітей раннього віку. Однією із гострих проблем в організації освітнього процесу в групах раннього віку є збільшення кількості дітей в групі. Труднощі і ризик очевидні: недостатньо обладнання, місця для самостійної діяльності дітей, неможливість постійного провітрювання групової кімнати, швидке розповсюдження інфекції, психічне та емоційне перевантаження, роздратованість педагогів і дітей, не завжди педагог може повною мірою створити для кожної дитини ситуацію успіху, захищеності, комфортності, життєрадісності тощо. На жаль, немає наукових досліджень щодо оптимальної кількості дітей раннього віку в групах чи яку кількість дітей може охопити своєю увагою педагог, і з якою кількістю дітей сам педагог буде ефективно діяти, щоб не виникло педагогічної деформації.

Серйозною проблемою є система підготовки фахівців дошкільної освіти та підвищення кваліфікації вихователів. Загальновідомо, що підвищення кваліфікації вихователів дітей раннього віку значною мірою не відповідає професійним інтересам, потребам, мотивам педагогів. Процес підвищення кваліфікації зазвичай орієнтується на формальні показники, а не на якість роботи педагога, реальне володіння ним адекватними освітніми технологіями, володіння особистісно орієнтованими способами взаємодії (Шинкар, 2021).

Підготовка майбутніх вихователів у закладах вищої освіти та педагогічних коледжах теж має певні об'єктивні проблеми. Аналіз освітньо-професійних програм підготовки фахівців дозволяє стверджувати, що зменшується кількість годин навчальних занять, збільшується кількість годин на самостійну роботу, а кількість годин передбачених для консультацій є недостатньою, на керівництво якої години не виділяються. Це не може не відобразитися на зниженні рівня фахової підготовки.

Аналіз практики освіти дітей раннього віку дозволяє виокремити проблему кадрового забезпечення. До освітньої взаємодії з дітьми раннього віку інколи залучаються педагоги, які не мають педагогічної освіти або мають іншу освіту, не володіють методикою виховання дітей раннього віку. Прикметно, що професіоналізм вихователя, рівень його особистісного розвитку, партнерський стиль взаємодії з дітьми раннього віку визначають якість освіти та особливості розвитку особистості дитини. Попри важливість стилю взаємодії педагога з дітьми раннього віку в освітньому процесі, ця проблема залишається недостатньо відрефлексованою ні науковцями, ні практиками.

Важливим напрямом організації освітнього процесу є організація особистісно орієнтованої взаємодії дорослих з дітьми, а також дітей з ровесниками. В освітніх програмах визначено зміст предметних галузей і способи його подачі дітям, а способи міжособистісного спілкування дорослих з дітьми не є предметом уваги.

Просвіта сучасних батьків теж виокремлюється в гостру проблему в контексті виховання дітей раннього віку. Ми переконані, що батькам потрібна кваліфікована педагогічна допомога, науково обґрунтована інформація з різних питань освіти дітей цього віку. Однак освітня взаємодія з батьками часто має формальний характер.

Проблемою є діагностика рівня розвитку дітей раннього віку. З одного боку, надзвичайно важливо визначати рівень розвитку дітей за всіма напрямками освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти. З іншого боку, робота щодо діагностики рівня розвитку (фізичного, психічного, сенсорного, мовленнєвого та ін.) дітей раннього віку передбачає певного упорядкування, системності, спланованості, централізованості тощо. На нашу думку, натеper маємо велику кількість діагностичних методик, які не зовсім доцільно використовують на практиці та які не дають достовірних знань про рівень розвитку дітей раннього віку. Склалася ситуація, коли кожен психолог у закладі дошкільної освіти розробляє (придумує) власні питання, тестові завдання, вправи-тести для дітей або користується розробками різних авторів, які не завжди є теоретично обґрунтованими та практично апробованими, сучасними і доцільними. Тому висновки позиціонують з вказівками на навчання, що вступають у протиріччя з традиційними, основними та популярними освітніми програмами для дітей раннього і дошкільного віку. Принагідно зазначимо, що важливу інформацію про дітей педагоги можуть отримувати щоденно засобом педагогічного спостереження. Спостереження (цілеспрямовані, сплановані, спонтанні) здійснюються у звичній для дітей ситуації, тому вихователі отримують можливість за необхідності корегувати поведінкові реакції і вчинки дитини. У системі діагностики можна виділити контрольні заняття. Для дітей — це звичайне заняття, дидактична гра, малювання, під час якого діти поведуться вільно і звично.

Великого значення має використання з дітьми раннього віку доцільного віку методичного інструментарію. Словесні пояснення і роз'яснення, методичні вказівки, фронтальні способи організації дітей не досягають запланованих освітніх цілей. Ми свідомі того, що установка дорослого на формальне засвоєння дитиною раннього віку знань і умінь, що не відповідають інтересам дитини і віковим можливостям, може стати певним ризиком у розвитку. В такій освітній ситуації дитина не відчуває себе вільно,

активною і суб'єктною, а набуті знання не формують у дітей певну компетентність. Спостерігаємо фактичну націленість на формування у дитини знань, умінь і навичок відповідно до програми без урахування індивідуальних можливостей і потреб дітей. Загальновідомо, що для розвитку дітей раннього віку необхідно забезпечувати певний психолого-педагогічний супровід. У цьому віці дитина повноцінно сприймає тільки те, що для неї цікаво, що влітається у контекст адекватного віку спілкуванню з дорослими та в предметно-практичну діяльність. Критерієм такого засвоєння є не уміння за вимогою дорослого відтворювати певний зразок, а самостійне, ініціативне використання отриманих знань та умінь в грі, спілкуванні з дорослими чи ровесниками, в інших видах дитячої діяльності (руховій, ігровій, музичній, зображувальній та ін.) (Li, 2022).

Відсутність грамотного планування різних форм освітньої взаємодії з дітьми раннього віку певним чином деформує діяльність вихователя та організацію життєдіяльності дітей упродовж дня. Тому виникає певна зарегламентованість дитячої діяльності (відсутність у дитини вибору іграшок, ігор, матеріалів, заміна самоцінних видів дитячої діяльності формальними ігровими прийомами).

У сучасних умовах важливим питанням є формування цифрової компетентності педагогів закладів дошкільної освіти, чого вимагає інноваційний характер освітньої діяльності

закладу дошкільної освіти. Інформаційні ресурси є не лише засобом оперативного зворотного зв'язку між педагогами і батьками, колегами але й важливі для організації і проведення педагогічної діагностики досягнень дітей раннього віку, розповсюдження кращого педагогічного досвіду, допомагають індивідуалізувати освітній процес (технологія доповненої реальності), сприяють підвищенню якості дидактико-методичного супроводу розвитку дітей раннього віку тощо.

Висновки. Таким чином, ураховуючи сучасні пріоритети розвитку дітей раннього віку та актуальні проблеми у сфері освіти дітей раннього віку основними базовими засади якості організації освітнього процесу вважаємо діяльнісний та компетентнісний підходи. Вони визначають ракурс освітнього середовища, в якому пріоритетним параметром є характер, зміст і способи освітньої взаємодії для досягнення цільових орієнтирів. Діяльнісний підхід орієнтує вихователів на спостереження та аналіз поведінки дітей, а не на результати виконання певних завдань. Відзначаємо, що перехід від пріоритетної ролі вихователя до активної суб'єктної позиції дитини в ранньому віці обов'язково передбачає удосконалення змісту освіти дітей раннього віку, забезпечення цілісності освітнього процесу у різних типах закладів дошкільної освіти, удосконалення якості цього процесу, оптимізацію використання різноманітних засобів виховного впливу та методичного інструментарію.

ДЖЕРЕЛА

1. Бех І. Ранній розвиток дитини у сутнісному поданні. URL: <http://ukrdeti.com/rannij-rozvitok-ditini-u-sutnisnomu-podanni-vistup-akad-i-d-bexa/> (дата звернення 16.10.2022)
2. Васильєва С. А., Гавриш Н. В., Рагозіна В. В. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. Кропивницький : ІМЕКС ЛТД. 2012. 226 с.
3. Гавриш Н. Освіта і виховання дітей раннього віку — пріоритетний напрям освітньої політики. Вісник НАПН України, 2021, 3(2). С.1-6 doi: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-9>
4. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Дидактико-методичний супровід освітнього процесу в групах раннього віку. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (199). 2021. С. 19-24. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-199-19-24>
5. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с
6. Рагозіна В. Дитина раннього віку: особливості розвитку. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2015. Вип. 19 (2). С.174-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19%282%29__18
7. Піроженко Т.О. Якість дошкільної освіти: сучасна ситуація та погляд у перспективу. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Харків. 2018 4(14). С. 6-27.
8. Шинкар Т.Ю. Напрями вдосконалення методичної роботи в закладах дошкільної освіти. *Ricerche scientifiche e metodi dell' loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche*. 2021. 3. 7-12. doi.org/10.36074/logos-12.11.2021.v3.01
9. Broström, S. Care and education: Towards a new paradigm in early childhood education. In *Child and youth care forum* Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers. 2006. Vol. 35, No. 5, pp. 391-409.
10. Li, L. Developing a pedagogy of play: Toddlers' conceptual learning in a PlayWorld. *Early Years*, 2022, 42(3), 278-292.

REFERENCES

1. Bekh I. Rannii rozvytok dytyny u sutnisnomu podanni. URL: <http://ukrdeti.com/rannij-rozvitok-ditini-u-sutnisnomu-podanni-vistup-akad-i-d-bexa/> (data zvernennia 16.10.2022)
2. Vasyliava S. A., Havrysh N. V., Rahozyina V. V. Vykhovannia ditei rannoho viku v zakladakh doshkilnoi osvity riznykh typiv: monohrafiia. Kropyvnytskyi : IMEKS LTD. 2012. 226 s.
3. Havrysh N. Osvita i vykhovannia ditei rannoho viku — priorytetnyi napriam osvitnoi polityky. Visnyk NAPN Ukrainy, 2021, 3(2). S.1-6 doi: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-9>
4. Havrysh N. V., Rahozyina V. V., Vasyliava S. A. Dydaktyko-metodychnyi suprovit osvitho protsesu v hrupakh rannoho viku. Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky, (199). 2021. S. 19-24. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-199-19-24>
5. Kontseptsii osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv: FOP Ferenets V.B., 2020. 44 s
6. Rahozyina V. Dytyna rannoho viku: osoblyvosti rozvytku. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. 2015. Vyp. 19 (2). S.174-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2015_19%282%29__18
7. Pirozhenko T.O. Yakist doshkilnoi osvity: suchasna sytuatsiia ta pohliad u perspektyvu. Aktualni problemy psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Kharkiv. 2018 4(14). S. 6-27.
8. Shynkar T.Iu. Napriamy vdoskonalennia metodychnoi roboty v zakladakh doshkilnoi osvity. Ricerche scientifiche e metodi dell'oro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche. 2021. 3. 7-12. doi.org/10.36074/logos-12.11.2021.v3.01
9. Broström, S. Care and education: Towards a new paradigm in early childhood education. In *Child and youth care forum*. Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers. 2006. Vol. 35, No. 5, pp. 391-409.
10. Li, L. Developing a pedagogy of play: Toddlers' conceptual learning in a PlayWorld. *Early Years*, 2022, 42(3), 278-292.

Harashenko L., Litichenko O., Shynkar T.

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL INTERACTION WITH CHILDREN OF EARLY AGE: CURRENT PRACTICE PROBLEMS

The article deals with the current problems of organizing educational interaction with young children. The views of scientists and practitioners regarding optimizing the upbringing and development of young children in the conditions of a preschool educational institution have been studied and summarized. Attention is focused on essential problems that concern specialists regarding the content of education, staffing of preschool education, various forms of educational interaction, and methodical tools. The modern priorities of the development of young children in a preschool educational institution are analyzed. The main basic principles of the quality of the organization of the educational process are activity and competence approaches. Emphasis is placed on the importance of the variability of educational programs for young children. The need to study the state of the educational process in early age groups in a preschool educational institution is substantiated. The basis of the organization of conditions for the integral development of a young child should be an idea of the internal mechanisms of the child's development and the real possibilities of the preschool educational institution to create appropriate conditions. The transition from the priority role of the educator to the active subject position of the child at an early age necessarily involves improving the content of early childhood education, ensuring the integrity and quality of the educational process, and optimizing the psychological and pedagogical support of children's development. It was determined that this process is accompanied by a change in worldview positions and a reorientation of values. It requires a rethinking of the content of education and approaches to the organization of the educational process in a preschool educational institution. It was found that parents do not have complete specific knowledge about the peculiarities of the development of young children, methods and forms of communication with the child, and are interested in competent support from highly qualified teachers. On the basis of theoretical analysis, the role, place, and problems of training preschool education specialists for the implementation of psychological and pedagogical development of young children are determined.

Key words: content of education, holistic development of young children, educational interaction, educational process, activity and competence approaches, psychological and pedagogical support, software and methodological support.

Стаття надійшла до редакції: 15.10.2022р.

Прийнято до друку: 21.10.2022р.

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА:

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

- Психологія
- Педагогіка

PEDAGOGICAL EDUCATION:

THEORY AND PRACTICE

- Psychology
- Pedagogy

Збірник наукових праць № 38 (2) • 2022

Статті публікуються в авторській редакції

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувачка НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Над виданням працювали *Т.В. Нестерова, Н.В. Клименко*

Підписано до друку 26.12.2022 р. Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 11.4. Наклад 100 пр. Зам. № 2-33.

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, 04053, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.